

1 LA COMARCA INDUSTRIAL DEL SEGLE XX

En la dècada de 1970, la Vall d'Albaida tenia un 53% de la seua població activa ocupada en la indústria. Ontinyent representava en 1970 el 42% de l'ocupació industrial a la comarca, amb entre 4 i 5000 persones dedicades al textu de fabricació, una mica més de la meitat en el de mantes, que tenia bona col·locació en l'exportació. La manta representava el 56% de la

producció tèxtil, seguida per la tèxtil llar (181%), estampats (111%), filats i fibres de recuperació (83%) i el cotó (2%). Bocairent i Atzeneta només fabricaven mantos. A l'Albaida la tèxtil llar (tovallons i lençols) ocupava al 54% i el 28% treballava en les mantes. Alfarràs es dedicava més a la tèxtil llar i Agullent als gèneres de punt. El segon sector industrial de la comarca eren les indústries artesanes de la ceràmica, vidre, cristalleria i els derivats de l'alèuge i la cal·l hidràulica, que se situaven a l'Olleria, Benignim i Aiello (vidre), l'Olleria i Castelló de Rugat (ceràmica), Rafol i Castelló de Rugat (materials per a la construcció). Predominaven les empreses mitjanes, només hi havia cinc grans: Trobador, del sector tèxtil llar, a Alfarràs-Montaverner, amb 418 empleats; Paduana, de mantes, a Ontinyent, amb 324 obrers; a l'Olleria, de vidre i ceràmica, Joaquin Albariñana Mompó (324 obrers) i Vidres de Llevant (277 treballadors).

Hi havia una forta demanda de mà d'obra, la qual cosa va fer que Ontinyent passés duplicar la seua població entre 1940 i 1975, de 13.564 a 26.557 habitants, en gran mesura per l'arribada d'immigrants. El mateix succeïa en tota la comarca durant la dictadura. Més del 41% de la immigració a la comarca se va establir a Ontinyent. Provenia de pobles de les províncies del sud i oest més pobres, com Peal de Becerro i Linares (Jaén), Yecla (Múrcia), Sierra Yeguas (Málaga) o La Almachra (Conca), entre altres.

La construcció del pont de Santa Maria a Ontinyent entre 1940 i 1952 va ocupar molta mà d'obra immigrant. El pont va unir el nucli

10.- Treball i moviment obrer en Ontinyent i la Vall d'Albaida

GUÍAS DE RUTAS DE LA MEMORIA OBRERA
Sèrie Mapes-Guies, 5

Panoràmica des del Pont Nou de l'espai fabril configurat per les fàbriques de mantes de Gandia Blasco i l'antiga Paduana, a esquerra i dreta del Pont Nou, i la filatura Revert Nadal, actual Museu del Tèxtil valencià. Arxiu Fotogràfic L'ETNO. Col·lecció Caparrós.

antic amb el nou barri de Sant Rafael, on a la fi de la dècada de 1940 vivien 600 persones, 3500 en 1965 i 6000 en 1978. Hi van anar a viure habitants del casc vell i immigrants que van edificar bona part de les seues vivendes amb les seues pròpies mans, com a obrers de vila que eren molts d'ells. Amb el trasllat del vell cementiri al nou, sobre el seu solar es va edificar en 1964 l'església i el centre parroquial de Sant Rafael. En el mateix barri es van construir grups de vivendes per a l'*Obra Sindical del Hogar* franquista. Són les anomenades "casetes de l'ajuntament" entre els carrers Jacinto Benavente i Juan Belda

En 1959 la JOC valenciana estava estructurada en tres federacions: la de València, la d'Ontinyent i la d'Alcói. La d'Ontinyent estava formada per 14 equips d'Agullent, Enguera, Bocairent i Ontinyent, als quals s'afegien, més tard, els de Xàtiva. L'organització coneix el seu major creixement a mitiat dels seixanta i primeries dels setanta, decaient en les proximitats de la transició. L'activitat que desenvolupaven va ser força important en els anys seixanta. El coordinador de la JOC d'Ontinyent era el seu consiliari Lluís Espinosa. S'havia format en el Barri del Crist (Alcaldia-Quart) i en el Port de Sagunt. Va arribar com a capellà ajudant a la parroquia de Santa M.

Els comunistes van seguir les consignes de presentar-se candidats en les eleccions sindicals dels seus llocs de treball. Així van ser elegits enllaços Miguel Ramos i Rafael Peña a Hilariats Canals, Josep García a Baustista Penadés, Manuel Messas a Manterol, Epifanio García en la seua colla de la construcció, Antonio Güeto que arribà a ser vicepresident de l'UTT comarcal de la construcció. A Bocairent, Manuel Molina va ser enllaç en Vanò. L'estreta relació amb els membres del PCE-CCOO d'Alcoi els dugué a plantear-se, a finals dels seixanta, la possibilitat de muntar CCOO a Bocairent i a Ontinyent. Poc després es fundaren també les Joventuts Comunistes, que foren un vivier d'afiliats a CCOO.

Imatge dels nous barris d'immigració a Ontinyent
Arxiu Fotogràfic L'ETNO. Col·lecció Caparrós.

El treball en el sector de ceràmica i vidre era també molt dur, amb una explotació prou normalitzada del treball infantil “en negre”, amagat a la Inspecció de Treball.

Aquesta parròquia va donar cobertura, infraestructura i refugi a tota mena de grups més o menys clandestins relacionats a l'marge de l'Església oficial i que necessitaven un espai obert, un lloc de trobada. Gràcies a ella, amb el pas del temps, a més dels grups de la parròquia (cateisme, pastoral, confirmació, de discussió, de cristians de base), es reuniren les legals JOC i HOAC, i també CCOO i la USO, i els primers nucleis del moviment associatiu veïnal i de pares i mares. Unes organitzacions que, davant la persecució d'uns i la inhibició d'altres, trobaren una mena de refugi en aquesta parròquia, que ha esdevingut un dels símbols del moviment obert i de la solidaritat comunitària.

Testimoni de Lluís Espi Albert, 1998 (Agalló, Espi i Juan, 2001).

Manifestació del 29 de març de 1939 per la victòria franquista a Ontinyent.
Foto: *Ontinyent 1881-1981*.

Parroquia de Sant Rafael

Quan tornaren de França van coincidir com a treballadors de la construcció i decidiren organitzar el PCE a Ontinyent. Cap a 1961 fundaren una primera cèl·lula, contactaren amb comunistes de València i escrigueren a Radio España Independiente (La Pirenaica). El PCE semblava ser l'únic grup polític actiu i organitzat contra la dictadura. Poc a poc s'hi van afegir noves cèl·lules de persones d'idees esquerranes, com ara la del tèxtil, on estaven Miguel Ramos i Rafael Peña. Durant l'

de 1971 i 1975. En això periode van aparèixer a Espanya una sèrie de partits a l'esquerra del PCE. En la Vall d'Albaida va tenir organització pròpia el Moviment Comunista del País Valencià (MCPV), Germania Socialista-Moviment d'Alliberament Comunista (MAC) i l'Organització Revolucionària dels Treballadors (ORT) Solament el MCPV comptà amb el PCE i afiliats indignant la militància en CCOO. L'ORT creà el seu propi sindicat i els membres de Germania Socialista propugnaven Organitzacions Obres Anticapitalistes, pronunciant-se tant en contra de la infiltració en el Vertical com d'organitzar nous sindicats, bo a postant per l'assembleisme i l'acció directa.

A València es va adoptar la iniciativa de fundar una assessoria jurídica a Ontinyent, de cobertura legal a CCOO. Els advocats del PCE que se n'havien eixit del despatx de Manuel del Hierro per a fundar un

Entre gener i maig de 1976 arriba l'eclosió del nou moviment obrer a la Vall d'Alto en una onada de conflictes i accions reivindicatives, com a tot el País Valencià i Espanya. Prop de 140 mil treballadors anaren a la vaga en les cinc primeres setmanes de 1976 en poblacions de tot el País Valencià amb reivindicacions no només econòmiques, també de llibertats democràtiques. El 16 de gener, una manifestació de més de 20 mil persones a València va demanar *llibertat, amnistia, estatut d'autonomia i sindicats obrers*. El 22 de gener, més de 500 treballadors de la construcció van anar a la vaga a Ontinyent pel conveni provincial.

El dissabte 31 de gener, en una reunió en la Casa Sindical d'Ontinyent per a negociar el conveni anual tèxtil, com a mesura

A la reunió federal de l'CCOO a València l'11 de desembre de 1969 van assistir Miguel Ramos i Rafael Peña. Allí es van trobar amb Francisco Castañer Marina, d'Alcoi, vocal nacional del sindicat vertical tèxtil tèxtil. Es coneixien ja per reunions de negociació de convenis a la Cesa Sindical d'Ontinyent. En eixir de la presó en llibertat provisional César Llorca i Salvador Boils, processats en la caiguda de novembre de 1968 de les CCOO de València, van recuperar els contactes, amb reunions en diumenge quasi mensuals a Ontinyent i Alcoi. Van celebrar una reunió a principis de setembre de 1970, en les antigues fàbriques de Soler, i una segona el 4 d'octubre en locals de la parròquia de Sant Rafael d'Ontinyent a la qual van assistir, a més de companys d'Alcoi, altres de València i Sagunt. Hi va ser parlar de la protesta contra el Procés de Burgos. Un altra reunió va tindre lloc els 25 d'octubre de 1970 en Alcoi. Van assistir companys d'Elx i València, però no Llorca ni Boils, els quals s'havien exiliat a França per fugir de la caiguda eixe mateix mes de les CCOO provincials del Metall.

El 3 de març de 1971 van ser detinguts tres activistes de CCOO d'Alcoi (Pep Linares, Francisco Castañer i Antonio Márquez) i altres tres d'Ontinyent: Miguel Ramos, Rafael Peña i José García. Els tres eren enllaços sindicals: Peña i Ramos en Hilaturas Coana de des de 1957 i 1960, García en Bautista Penadés Seguí des d'abans de 1970 i volia la UTT textil local. Peña a més era en 1965 president de la secció social del Sindicat Textil d'Ontinyent i, al ser detingut, president del Grup Provincial i membre de comissió negociadora del conveni interprovincial de fibres de recuperació. Tots eren membres del PCE i havien participat en les reunions clandestines de CCOO. Després de 72 hores d'interrogatoris policials a Alcoi, el jutge instructor va passar les diligències al de primera instància d'Alacant, a on van ser traslladats i van estar presos fins al 29 de març.

El TOP va dictar sentència absolutòria el 7 de novembre de 1972 en fer seus els arguments de la defensa que atribuïa als exiliats Llorc i Boïls la responsabilitat d'intentar introduir CCOO a Alcoi i Ontinyent, sense considerar suficientment provat que els encausats haguessen arribat a formar part d'aquella "entitat il·legal i subversiva".

Antiga seu comarcal de la CNS i de l'Escola de Formació Professional "San Juan Bosco".
Arxiu Fotogràfic L'ETNO. Col·lecció Caparrós.

◀ Imatges de la nova societat de consum que es va obrir pas en els 1960. Arxiu Fotogràfic ETNO. Col·lecció Caparrós.

Martes, 3 de febrero de 1976

[illegible]

Notícia de premsa del 3 de febrer de 1976 de l'inici de la vaga general del tèxtil coneguda com *vaga del Barranquet* o *vaga dels 9 dies*. Arxiu CCOO PV. Col·lecció Ramon Juan Reve

